

ที่ กท ๐๓๑๗.๕/๙๘๒

มหาวิทยาลัยบูรพา
00342
รับที่.....
วันที่..... 13 มี.ค. 2565.....
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์..... 10.24..... น.

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๖๒ ถนนวิภาวดีรังสิต
เขตดินแดง กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

๕ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง ฉบับที่ ๓/๖๕

เรียน อธิการบดี มหาวิทยาลัยบูรพา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง หัวข้อ ๑ - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ขอมอบเอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง ฉบับที่ ๓/๖๕ หัวข้อ ๑ - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔ เรื่อง “บทบาทของสหรัฐอเมริกาต่อความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน” รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อกราบทราบ

ขอแสดงความนับถือ

นาวาอากาศเอก

(ไชยา ออกแดง)

รองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ทำการแทน
ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

เรียน รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม

ด้วย ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ขอมอบเอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง ฉบับที่ ๓/๖๕ หัวข้อ ๑-๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔ เรื่อง “บทบาทของสหรัฐอเมริกาต่อความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน” จึงเรียนมาเพื่อ

๑. เพื่อโปรดทราบ

๒. เห็นควรเผยแพร่ให้ทราบทั่วกันและสามารถดาวน์โหลดหนังสือได้ที่

<https://docshare.buu.ac.th>

๑๓ มี.ค. ๒๕๖๕ / ๑๐.๑๗/พ.

๑๓ มี.ค. ๒๕๖๕ / ๑๐.๕๕/ค

ดำเนินการตามเสนอ

๑๔ มี.ค. ๒๕๖๕

บทบาทของสหรัฐอเมริกา ต่อความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน

ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนในเรื่องบูรณภาพของดินแดนยังคงยืดเยื้อยาวนาน เนื่องจากผลประโยชน์มหาศาลในยูเครนที่มีความสำคัญต่อด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจต่อรัสเซีย ซึ่งเป็นอดีตมหาอำนาจเก่าในอาณาบริเวณนี้ รัสเซียยังคงพยายามรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตน ในขณะที่ สหรัฐฯ ก้าวมาเป็นมหาอำนาจใหม่ก็พยายามรักษาความเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลก และไม่ยอมให้ชาติใดครอบครองดินแดนยูเครนได้ เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติตน และมุ่งมั่นสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของรัสเซียเป็นสำคัญ...

ปมเหตุความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน

ทั้งรัสเซียและยูเครนเป็นชาวสลาฟตะวันออก มีประวัติศาสตร์ร่วมกันมายาวนาน และเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียต มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๕ ก่อนที่สหภาพโซเวียตจะล่มสลายลงในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ส่งผลให้ทั้งรัสเซียและยูเครนแยกตัวออกเป็นประเทศเอกราช และเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน เนื่องจากยูเครนมีพรมแดนทางตะวันออกเกือบทั้งหมดติดกับรัสเซีย มีประชากรส่วนหนึ่งอาศัยอยู่ในฝั่งตะวันออกและทางใต้ รวมถึงคาบสมุทรไครเมีย (กลุ่มฝักใฝ่รัสเซีย) มีแนวคิดและวิถีชีวิตคล้ายคลึงกับรัสเซีย และใช้ภาษารัสเซียเป็นภาษาราชการ มีรายได้หลักมาจากภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่มีประชากรอีกส่วนหนึ่งอาศัยอยู่ในฝั่งตะวันตกซึ่งมีพื้นที่ติดกับยุโรป (กลุ่มฝักใฝ่สหภาพยุโรปและองค์การนาโต) มีแนวคิดและวิถีชีวิตใกล้เคียงกับชาวยุโรป ใช้ภาษายูเครน มีรายได้หลักมาจากภาคเกษตรกรรม และต่อมาเมื่อยูเครนเริ่มเปิดรับระบบทุนนิยมเข้ามา จึงทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างประชากรที่อาศัยอยู่ทางตะวันตกและตะวันออก ประกอบกับรัฐบาลยูเครนก็แบ่งเป็น ๒ ฝ่าย คือ กลุ่มฝักใฝ่รัสเซียกับกลุ่มฝักใฝ่สหภาพยุโรปและองค์การนาโต ทำให้การดำเนินนโยบายภายในประเทศต่างๆ ไม่ราบรื่นและไม่ลงรอยกันเสมอมา จนเกิดความขัดแย้งรุนแรงและเกิดสงครามกลางเมืองจากกลุ่มฝักใฝ่รัสเซียในยูเครน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ทำให้ยูเครนต้องยอมให้เขตการปกครองตนเองไครเมียผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย จนนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดนทางตะวันออกของยูเครน

วิกฤตยูเครนจึงเป็นวิกฤตการณ์การเมืองภายในที่ต่อเนื่องส่งผลให้เกิดวิกฤตบูรณภาพแห่งดินแดน (Territorial Integrity) ที่เกี่ยวข้องกับ การเมืองระหว่างประเทศ ส่งผลต่อความสัมพันธ์กับรัสเซียและสหภาพยุโรป อันเป็นผลจากปัจจัยด้านชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ ภูมิรัฐศาสตร์ และเศรษฐกิจ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ยูเครนไม่มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน

สถานการณ์ปัจจุบัน

ล่าสุดความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ กับรัสเซียชัดเจนยิ่งขึ้น จากสถานการณ์ที่สหรัฐฯ อยู่ระหว่างการพิจารณาส่งที่ปรึกษาทางทหาร รวมถึงอาวุธยุทโธปกรณ์ใหม่ไปยังยูเครน อาทิ ขีปนาวุธต่อต้าน รถถังรุ่น Javelin ขีปนาวุธป้องกันภัยทางอากาศและเฮลิคอปเตอร์รุ่น Mi-17 หลังจากที่รัสเซียจัดตั้งกองกำลังใกล้ชายแดนด้านยูเครน อย่างไรก็ตาม หลายฝ่ายวิตกว่า การส่งยุทโธปกรณ์ไปยูเครนอาจกระตุ้นความตึงเครียดให้กับรัสเซีย ขณะเดียวกันสหรัฐฯ อยู่ระหว่างหารือกับพันธมิตรในยุโรปต่อประเด็นมาตรการคว่ำบาตรรัสเซีย หากรัสเซียบุกยูเครน นอกจากนี้ หน่วยข่าวกรองของสหรัฐฯ แจ้งเตือนว่า รัสเซียกำลังวางแผนโจมตียูเครนในช่วงต้นปี ๒๕๖๕ โดยใช้กองกำลังประมาณ ๑๗๕,๐๐๐ นาย และได้เคลื่อนกำลังกว่าครึ่งของจำนวนนี้ไปประจำการตามจุดต่างๆ ใกล้ชายแดนยูเครนแล้ว รวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยข่าวกรองของสหรัฐฯ ยังพบข้อมูลว่า รัสเซียใช้การปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operation : IO) โดยใช้ตัวแทน (Proxy) และสื่อ เพื่อโจมตียูเครนและองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization : NATO) ก่อนใช้ปฏิบัติการทางทหาร ทั้งนี้การดำเนินการของรัสเซียดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นหลังจากรัสเซียเรียกร้องให้ประธานาธิบดีโจเซฟ ไบเดน ของสหรัฐฯ รับประกันว่าจะไม่รับยูเครนเข้าเป็นสมาชิกนาโต ด้านรัสเซียได้ออกมาเตือนยูเครนไม่ให้ใช้มาตรการทางทหารกระชับพื้นที่ทางตะวันออกของยูเครน พร้อมข่มขู่ รัสเซียพร้อมใช้มาตรการทางทหารป้องปรามและตอบโต้ยูเครน ซึ่งหน่วยข่าวกรองของรัสเซีย (FSB) พบเรือรบของยูเครนแล่นข้ามชายแดนของรัสเซียมุ่งหน้าไปยังช่องแคบเคิร์ช (Kerch) อีกด้วย นอกจากนี้ รัสเซียยังได้ออกมาปฏิเสธการรุกรานยูเครน และพยายามอดกลั้นต่อการทำหยาอหิโดยของรัสเซียโดยตรง ในขณะที่สหรัฐฯ และนาโตได้ประกาศอย่างชัดเจนว่าพร้อมที่จะปกป้องอหิโดยของยูเครน แม้ยูเครนจะยังเป็นสมาชิกรอกนาโตก็ตาม

บทวิเคราะห์

ภูมิรัฐศาสตร์และประวัติศาสตร์ของยูเครน ทำให้ยูเครนไม่อาจหลีกเลี่ยงปัญหาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับรัสเซียได้ แม้ว่ายูเครนจะได้แยกตัวออกจากสหภาพโซเวียต แต่ด้วยยูเครนถือเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของรัสเซียที่จะเปิดประตูไปสู่ยุโรป ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งทางบก ทางอากาศ หรือทางก๊าซ และยังเป็นบริเวณที่จะออกไปสู่ทะเลดำ ดังนั้น ในแง่ของภูมิรัฐศาสตร์และผลประโยชน์แห่งชาติ จึงทำให้ **รัสเซีย** ต้องการขยายอาณาเขตของตนเข้าสู่ดินแดนของยูเครนและคงอิทธิพลเหนี่ยวยูเครน โดยมีอาณานิคมใหม่หาอำนาจอื่นได้เข้ามาสร้างอิทธิพลแข่งได้ จากปัญหาเรื่องบูรณภาพของดินแดนที่ยึดเยื้อจึงส่งผลต่อความสัมพันธ์กับรัสเซียและสหภาพยุโรป และกระทบไปถึงความสัมพันธ์ของมหาอำนาจตะวันตกที่ใกล้ชิดกับสหภาพยุโรป เช่น สหรัฐฯ อีกด้วย

สหรัฐฯ มุ่งให้ความสนใจต่อยูเครน เนื่องจากยูเครนเป็นหนึ่งในชาติที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่หมุดหมายในภูมิรัฐศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับอาร์เซอร์ไบจาน เกาหลีใต้ ตุรกี และอิหร่าน ประกอบกับความพยายามในการต่อสู้เพื่ออำนาจอันดับหนึ่งในโลกของสหรัฐฯ ที่ให้ความสำคัญยิ่งต่อการรักษารากฐานความเป็นต้นแบบประชาธิปไตย การรักษาสหภาพและหลักนิติธรรม ดังนั้น สหรัฐฯ จึงไม่ยอมให้ชาติใดครอบครองดินแดนยูเรเชียและทำลายอำนาจของตน โดยสหรัฐฯ ได้แสดงท่าทีอย่างชัดเจนในการพร้อมช่วยเหลือยูเครนหากรัสเซียบุกยูเครน แม้ประธานาธิบดีโจเซฟไบเดน กล่าวว่า การส่งทหารสหรัฐฯ เข้าไปในยูเครน ไม่ได้อยู่ในแผนการของรัฐบาลสหรัฐฯ แต่แน่นอนว่าจากกรณีความตึงเครียดครั้งนี้ จำเป็นที่สหรัฐฯ และกองทัพของชาติสมาชิกนาโต้ (NATO) ต้องเสริมแนวป้องกัน ตามภาคตะวันออกประเทศสมาชิกนาโต้ในยุโรป แม้ยูเครนจะยังเป็นสมาชิกนอกนาโต้ก็ตาม

นอกจากนั้น ประเด็นการจะเข้าเป็นสมาชิกนาโต้ของยูเครนได้สร้างความวิตกกังวลอย่างยิ่งต่อรัสเซีย ซึ่งสหรัฐฯ ยังคงระมัดระวังในการตอบรับเรื่องนี้ แม้ว่ายูเครนต้องการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของนาโตนานแล้ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สหรัฐฯ นั้นไม่ได้ต้องการให้เกิดความตึงเครียดกับรัสเซียโดยไม่จำเป็น ด้านโฆษกกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ย้ำว่า อเมริกาสนับสนุนให้นาโต้เปิดรับประเทศต่างๆ ที่มีคุณสมบัติตรงตามมาตรฐาน แต่สำหรับยูเครนนั้น ยังจำเป็นต้องปรับปรุงด้านต่างๆ เพื่อให้ประเทศมีเสถียรภาพ ความเป็นประชาธิปไตย ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และเสรีภาพมากกว่าที่เป็นอยู่

ด้าน **ยูเครน** หลังประกาศเอกราชจากสหภาพโซเวียตได้เปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตย และได้ดำเนินการกระบวนการเปลี่ยนผ่านในระบอบการเมือง เศรษฐกิจ อุดมการณ์ และให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การบังคับใช้กฎหมาย โดยจัดตั้งโครงสร้างรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยใหม่อย่างเป็นขั้นตอน โดยรัฐบาลตั้งเป้าหมายการเพื่อเข้าสู่สหภาพยุโรป โดยมีวาระการปฏิรูปยูเครนปี พ.ศ. ๒๕๖๓ อันจะอยู่ภายใต้หลักการสำคัญที่สอดคล้องกับค่านิยมของสหภาพยุโรปและนาโต้^๑ นอกจากนี้ ยูเครนได้จัดทำแพลตฟอร์มปฏิญาไครเมีย (Crimea Platform Declaration) ขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในนโยบายต่างประเทศที่สำคัญต่อการพัฒนากระบวนการเลิกยึดครองไครเมีย และปกป้องหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งการสนับสนุนแพลตฟอร์มไครเมียของยูเครนจากประชาคมระหว่างประเทศนี้ ยังจะสะท้อนถึงวิสัยทัศน์

อันทรงพลังในการปกป้องกฎหมายระหว่างประเทศ ในเรื่องเขตแดน ค่านิยมร่วม สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานซึ่งจะไม่ได้จกเอนาประเทศ

สำหรับ **ไทย** ที่มีความสัมพันธ์อันดีและยาวนานทั้งกับรัสเซีย และยูเครน ผ่านกลไกการหารือต่างๆ^๒ อาทิ การประชุมคณะกรรมการความร่วมมือด้วยความร่วมมือทวิภาคี (Joint Commission on Bilateral Cooperation : JC) ทั้งกับรัสเซียและยูเครน และกรอบการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับรัฐมนตรีกลาโหมประเทศคู่เจรจา (ASEAN Defence Ministers Meeting-Plus : ADMM-Plus) ที่ทั้งสหรัฐฯ และรัสเซีย เป็นประเทศคู่เจรจาของอาเซียน ในขณะที่ ความขัดแย้งเรื่องบูรณภาพของดินแดนระหว่างรัสเซียกับยูเครนยังคงยืดเยื้อ กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการเข้ามามีบทบาทของสหรัฐฯ ในดินแดนยูเรเชียนี้ ย่อมส่งผลต่อความเป็นเอกภาพและเสถียรภาพความมั่นคง

ข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยและกองทัพไทย

การเข้ามามีบทบาทของสหรัฐฯ ต่อความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครนที่ตึงเครียดชัดเจนนั้น ประเทศไทยและกองทัพไทยในฐานะที่เป็นหนึ่งในหน่วยงานด้านความมั่นคงของไทย ควรเตรียมความพร้อม ดังนี้

(๑) รัฐบาลไทยเป็น ๑ ใน ๑๐๐ ประเทศที่ออกเสียงในข้อมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เกี่ยวกับบูรณภาพแห่งดินแดนตามเขตแดนที่นานาชาติรับรองและอธิปไตยของยูเครน และทางยูเครนขอให้ไทยพิจารณาเข้าร่วมปฏิญาไครเมีย เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างประเทศในกระบวนการเลิกยึดครองไครเมีย^๓ กองทัพไทยควรติดตามท่าทีนี้อย่างใกล้ชิดในการรักษาผลประโยชน์อย่างรอบคอบและระมัดระวัง

(๒) วิถีทางที่ดีที่สุดสำหรับปัญหาวิกฤตยูเครน กองทัพไทยควรสนับสนุนความพยายามในการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีและสอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศ ตลอดจนเคารพหลักการแห่งอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน อันจะนำไปสู่เสถียรภาพความมั่นคงของยูเครน

(๓) กองทัพควรติดตามสถานการณ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนและท่าทีของสหรัฐฯ อย่างใกล้ชิด เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อทั้งเชิงบวกและลบต่อความมั่นคงของประเทศไทย

(๔) กองทัพไทยกับความร่วมมือกับสหรัฐฯ ในกรอบการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา (ADMM-Plus) ควรตระหนักถึงการแสดงออกของบทบาทที่เหมาะสม เพื่อรักษาความมั่นคงระหว่างประเทศและหลีกเลี่ยงการถูกกดดันจากประเทศมหาอำนาจไม่ว่าจะเป็นสหรัฐฯ หรือรัสเซีย ก็ตาม

อ้างอิง

^{๑,๒,๓,๔} <http://www.library.polsci.chula.ac.th/dV21c9e9e591fcac1688ecf6f6cb5537d6>

^{๕,๖} https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH.asp

^๗ <https://www.thairath.co.th/news/foreign/2263652>

^{๘,๑๐} https://www.matichonweekly.com/column/article_459371

^{๑๑} <https://www.mfa.go.th/>

เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา SSC Focus กรุณาส่งข้อคิดเห็นของท่านมายัง คณะผู้จัดทำ (ศศย. สปท.) T/F : ๐ ๒๒๗๕ ๕๗๑๕ - ๑๖

๑. ท่านสนใจประเด็นใดเพิ่มเติม/เห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติม

☐ การเมือง ☐ เศรษฐกิจ ☐ สังคม ☐ วิทยาศาสตร์/เทคโนโลยี ☐ การทหาร ☐ พลังงาน/สิ่งแวดล้อม

☐ อื่น ๆ

๒. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

บทวิเคราะห์โดย กองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์และความมั่นคง ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

จัดทำโดย ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ โทร./โทรสาร : ๐ ๒๒๗๕ ๕๗๑๕ - ๑๖ website : <http://ssc.rtaf.mi.th>